

مدد حقوق

شماره چاپی: ۱۸۴۱-۲۷۸۳
شماره الکترونیکی: ۱۹۳۲-۲۷۸۳

دوره ۸ - شماره ۲۵ - پاییز ۱۴۰۴

- امکان‌سنجی تحقق جنایت علیه بشریت از رهگذر تحریم‌های اقتصادی یکجانبه آمریکا علیه ایران
همایون مافی، مرتضی پورعزیز
بررسی قراردادهای هوشمند مبتنی بر بلاکچین از منظر کنوانسیون بیع بین‌المللی کالا
آریا ابراهیمی، سبحان طیبی
هوش مصنوعی و نظام حقوق کیفری: تحلیل مسئولیت‌ها و پیامدها
هادی جمشیدی فر، مهدی جعفریان، رقیه جعفریان
تحول دادرسی کیفری در پرتو عدالت دیجیتال: کارکرد هم‌افزایانه فناوری‌های نو ظهور
سیدعلیرضا میرکمالی، سیدمصطفی حسینی دستجردی
وضعیت حقوقی اختراع مشترک و میزان مالکیت و نحوه تصرف مخترعین در آن
سعید مولوی، نرجس دریانی چلچله
تعهدات قراردادی در تجارت الکترونیک فرامرزی و چالش‌های اجرای آن در داوری بین‌المللی با تأکید بر معاهدات بین‌المللی
احسانه وثوقی منفرد، محمدعلی کفایی فر
تحلیلی بر دخالت نظریه‌های اخلاقی در حقوق کیفری
ایرج مروتنی، سعید احمدی، نگین بهادری جهرمی
لژوم جرم انگاری نگهداری ماینر در ایران (مطالعه تطبیقی)
مهدی رجائیان، شادی چگینی
ارتباط کرامت انسانی و اهداف مجازات‌ها در حقوق کیفری
امیرحسین ابوالحسینی، ستار فخرایی، زینب قادری
واکاوی مفهوم «احق بالولد» در روایات امامیه: نقدی بر انگاره «حضانت» در فقه و حقوق خانواده
حجت اله دهقانی
سامانه جامع حقوقی شرکت ملی نفت ایران «سحن»: تحولی راهبردی در حکمرانی حقوقی هوشمند صنعت نفت ایران
سیدحجت الله علم الهدی، محمد مهدی اسدی
اصول اساسی بیمه و نتایج آن بر قصد اضرار
محمد کمالی، محمدعلی جهانی، حمیدرضا سلیمی
واکاوی علل بزه‌کاری اطفال و نوجوانان در حقوق کیفری ایران
سیداحمد پیروندیزی، امیررضا محمودی
بررسی اعتبار و قابلیت استناد ابزارهای ارتباطی نوین در فرایند اثبات جرم در نظام حقوقی ایران
علیرضا باقری حسن آبادی
مسئولیت کیفری سردفتران اسناد رسمی: تحلیل چالش‌های قانونی و راهکارهای پیشگیرانه در نظام ثبتی ایران
ایوب رحیمی
مفهوم منفعت عمومی در پرتو فایده‌گرایی جان استوارت میل و مقایسه آن با اندیشه جرمی بنتام
احمدرضا سلطانیان
مسئولیت مدنی در قبال ربات‌ها و هوش مصنوعی: چالش‌ها و راهکارهای حقوقی در عصر فناوری‌های نوین
چیران ابراهیمی
سیاست‌گذاری حمایت مدار در قبال بزه دیدگی زنان در خانواده با تأکید بر تحولات جدید
محبوبه طالبی رستمی
تأثیر روانشناسی جنایی در ارتکاب جرم در حقوق ایران و فرانسه
وحید کیومرثی
مسئولیت دولت‌ها در قبال نقض حقوق بشر توسط شرکت‌های امنیتی خصوصی در مأموریت‌های خارجی
مهدی قره داغی، مسعود سرفرازی صالح
مطالعه فقهی و حقوقی شرط بازگشت موقوفه به ملک واقف
حبیب اله عبدالله پور، حمیدرضا نام آور
تحلیلی بر جنایت‌های محیط زیستی تجاوز ایالات متحده آمریکا و رژیم اسرائیل علیه جمهوری اسلامی ایران
جواد چراغی
تحلیل حقوقی نقش مشاوران املاک در حفظ حقوق مالکیت زمین و چالش‌های اجرایی آن در ایران
محمد احمدی
مقابله دادگاه کیفری بین‌المللی با گسترش جنایت داعش
جواد دشتیان
قابل استناد بودن کنوانسیون نیویورک در داوری تجاری بین‌المللی ایران و موافقتنامه داوری با تأکید بر مفهوم تجاری
علی باباپور همراهلو، پویا بنی هاشم
مالکیت و بهره برداری از آب‌ها در نظام حقوقی ایران
احمد پدیدار، یاسر صیادپور
حق فراموش شدن و آثار آن بر روابط قراردادی در بلاکچین‌های عمومی: تحلیل تطبیقی حریم خصوصی داده‌ها در حقوق ایران و اروپا
عارفه قاسم زاده ده آبادی
بررسی ماهیت حقوقی قرارداد ساخت، اجاره و انتقال (بی.ال.تی)
نقش وکیل در تحقیقات مقدماتی در قانون آیین دادرسی کیفری
علیرضا درانی
شناسایی و اولویت بندی عوامل سیاسی-اجتماعی موثر بر تکدی‌گری در زاهدان
محمدکمال دادرسی
مسئولیت مدنی دولت نسبت به خسارات ناشی از اطلاع دادرسی
علی فراحی
تأثیر سیاست‌گذاری‌های اقتصادی دولت‌ها بر آزادی قراردادی در بازارهای خصوصی
رامد مهر رحمانی گل افشان
مروری تاریخی بر جرم انگاری در قبال جرائم نیروهای مسلح
یاسر شاکری

Comprehensive Legal System of the National Iranian Oil Company (NIOC) SAHN; a Strategic Transformation in the Intelligent Legal Governance of Iran's Oil Industry

سامانه جامع حقوقی شرکت ملی نفت ایران «سحَن»: تحولی راهبردی در حکمرانی حقوقی هوشمند صنعت نفت ایران

Sayyed Hojjatollah Alamolhoda

Assistant Professor, Department of Public Law, Faculty of Law, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran

Mohammad Mahdi Asadi

PhD in International Trade and Investment Law at Shahid Beheshti University, University professor, Tehran, Iran (Corresponding Author)

سیدحجت الله علم الهدی

استادیار گروه حقوق عمومی، دانشکده حقوق، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران
h.alamolhoda@modares.ac.ir

محمد مهدی اسدی

دکتری حقوق تجارت بین الملل، دانشکده حقوق، دانشگاه شهید بهشتی، مدرس
دانشگاه، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

Law_asadi@yahoo.com
<http://orcid.org/0000-0002-5281-102x>

Abstract

With the expanding scope of economic relations and the legal complexities within the oil industry, the need for developing smart and integrated legal structures has become more pronounced than ever. This article introduces and analyzes the National Iranian Oil Company's Integrated Legal System, abbreviated as "SAHN", which was designed and implemented with the aim of advancing legal governance, clarifying processes, and strengthening accountability and documentation. In this research, a qualitative and analytical-descriptive approach is used to examine the components of this system and compare them with similar international experiences. The findings indicate that "SAHN" is an effective step toward digital legal transformation in Iran's oil industry and can be considered a model for other strategic institutions in the country.

Keywords: Iranian Oil Industry, Sahn, Artificial Intelligence, Knowledge Management, Smart Governance.

چکیده

با گسترش روابط اقتصادی و پیچیدگی‌های حقوقی در صنعت نفت ایران، ضرورت ایجاد ساختارهای حقوقی هوشمند و یکپارچه بیش از پیش احساس می‌شود. سامانه جامع حقوقی شرکت ملی نفت ایران با نام اختصاری «سحَن»، با بهره‌گیری از ظرفیت‌های هوش مصنوعی و مدیریت دانش، این ضرورت را در قالبی عملیاتی در صنعت نفت محقق ساخته است. «سحَن» با یکپارچه‌سازی زیرسامانه‌های مختلف از جمله دعاوی داخلی و خارجی، قراردادهای داخلی و خارجی، مشاوره‌های حقوقی و قراردادی داخلی و خارجی، اراضی و املاک و هیئت عالی و هیئت حل اختلاف قراردادی، شفافیت فرایندها، تقویت پاسخگویی و کاهش ریسک حقوقی را ممکن می‌سازد. این پژوهش با رویکرد تحلیلی-توصیفی به بررسی ساختار، اجزا و کارکردهای «سحَن» می‌پردازد. ضمن معرفی زیرسامانه‌های اصلی، نقش این سامانه در ارتقای حکمرانی حقوقی، شفاف‌سازی فرایندها، تقویت پاسخگویی، کاهش ریسک حقوقی و مستندسازی نظام مند تحلیل شده است. در ادامه، مقایسه‌ای تطبیقی میان «سحَن» و نمونه‌های مشابه داخلی و بین‌المللی ارائه می‌شود و جایگاه آن در چهارچوب حکمرانی هوشمند حقوقی تبیین می‌گردد. یافته‌های پژوهش نشان می‌دهند که «سحَن» گامی مؤثر در راستای تحول دیجیتال حقوقی در صنعت نفت ایران بوده و می‌تواند به‌عنوان الگویی برای سایر نهادهای راهبردی کشور تلقی گردد.

واژگان کلیدی: صنعت نفت ایران، سحَن، هوش مصنوعی، مدیریت دانش، حکمرانی هوشمند.

Received: 2025/10/07 - Review: 2025/11/07 - Accepted: 2025/11/22

دریافت مقاله: ۱۴۰۴/۱۰/۰۷ - بازنگری مقاله: ۱۴۰۴/۱۱/۰۷ - پذیرش مقاله: ۱۴۰۴/۱۱/۲۲

ارجاع:

علم الهدی، سیدحجت‌الله؛ اسدی، محمدمهدی؛ (۱۴۰۴)، سامانه جامع حقوقی شرکت ملی نفت ایران «سحن»؛ تحولی راهبردی در حکمرانی حقوقی هوشمند صنعت نفت ایران، تمدن حقوقی، شماره ۲۵.

Copyrights:

Copyright for this article is retained by the author (s) , with publication rights granted to Legal Civilization. This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0>) , which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

مقدمه

در دهه‌های اخیر، نظام‌های حقوقی با چالش‌های متعددی در حوزه حکمرانی، شفافیت و کارآمدی مواجه شده‌اند. یکی از پاسخ‌های مهم به این چالش‌ها، بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در مدیریت داده‌ها و فرایندهای حقوقی است. در ایران نیز با توجه به گسترده‌گی صنایع راهبردی همچون نفت و گاز، لزوم ایجاد سامانه جامع حقوقی بیش از پیش احساس می‌شود. سامانه جامع حقوقی شرکت ملی نفت ایران که با نام اختصاری «سحن» شناخته می‌شود، یکی از ابتکارات مهم و نمونه‌ای پیشرفته در این زمینه به شمار می‌رود. این سامانه نه تنها با هدف سامان‌دهی موضوعات حقوقی و قراردادهای طراحی شده است، بلکه می‌کوشد با استفاده از دو رکن بنیادین «هوش مصنوعی» و «مدیریت دانش» گامی بلند در مسیر حکمرانی هوشمند بردارد.

حوزه‌ای که امروزه با عنوان فناوری حقوقی^۱ شناخته می‌شود، نقطه تلاقی دانش حقوق و فناوری اطلاعات است و هدف اصلی آن، افزایش کارایی، کاهش هزینه‌ها، شفافیت بیشتر و تقویت تصمیم‌گیری در فرایندهای حقوقی است (Susskind&Susskind, 2015). در دنیای متحول امروز، فناوری‌های دیجیتال مرزهای سنتی حقوق را دگرگون ساخته‌اند و نظام‌های حقوقی ناگزیر از بازتعریف خود در تعامل با ابزارهای نوین هستند. این ضرورت به‌ویژه در نهادهای اقتصادی بزرگ و پیچیده‌ای همچون صنعت نفت، جلوه‌ای پررنگ‌تر می‌یابد.

صنعت نفت، به‌عنوان پیشران اصلی اقتصاد ایران، با مجموعه‌ای گسترده از مسائل حقوقی و قراردادی؛ از انعقاد قراردادهای پیچیده بین‌المللی و داخلی گرفته تا دعاوی داخلی و خارجی، مدیریت اراضی و املاک و

1- Legal Technology, or Legal Tech

ارائه خدمات مشاوره‌ای حقوقی و قراردادی داخلی و خارجی روبرو است. این پیچیدگی‌ها و حجم عظیم معاملات حقوقی، ریسک‌های گسترده‌ای را برای شرکت ملی نفت ایران به همراه دارد. این مسائل ضرورت بهره‌گیری از ساختارهای فناورانه در مدیریت امور حقوقی را دوچندان می‌سازد (Dunleavy et al., 2006). در پاسخ به این نیاز، شرکت ملی نفت ایران اقدام به طراحی و پیاده‌سازی «سَحَن» نموده است.

«سَحَن» یک زیرساخت پیشرفته دیجیتال و چندسازمانی است که به منظور یکپارچه سازی، هوشمندسازی و تسهیل فرایندهای حقوقی و قراردادی طراحی و پیاده‌سازی شده است. از جمله اهداف کلی «سَحَن» می‌توان به تسهیل مدیریت هوشمند حقوقی در صنعت نفت؛ افزایش دقت، شفافیت، سرعت و پاسخگویی؛ بهبود بهره‌وری و کاهش هزینه‌ها؛ افزایش توان کارشناسی و حقوقی؛ حذف فرایندهای کاغذی و تسریع در دسترسی به اطلاعات؛ یکپارچه‌سازی اطلاعات و بانک‌های حقوقی و قراردادی؛ بهره‌گیری هوشمندانه از مدیریت دانش و فناوری هوش مصنوعی؛ تقویت زیرساخت انتقال تجربه و مدیریت دانش؛ و مستندسازی و آرشیوسازی پیشرفته فرایندها و اطلاعات حقوقی اشاره نمود. تحت وب، متمرکز و چندسازمانی؛ استفاده از هوش مصنوعی برای تحلیل؛ داشبوردهای مدیریتی و گزارشات تحلیلی پیشرفته؛ سطح بندی امنیتی و نقش محور دسترسی؛ و قابلیت اتصال به سایر سامانه‌ها از جمله ویژگی‌های «سَحَن» محسوب می‌شود.

پژوهش حاضر با هدف تبیین ابعاد مختلف این سامانه، بررسی ساختار و کارکرد آن و تحلیل آثار حقوقی و نهادی ناشی از پیاده‌سازی «سَحَن» نگاشته شده است. این پژوهش با رویکردی کیفی و تحلیلی-توصیفی صورت گرفته و از منابع دست اول شامل مستندات داخلی شرکت ملی نفت ایران، گزارش‌های رسم و اسناد طراحی و پیاده‌سازی «سَحَن» بهره گرفته است. گردآوری داده‌ها از طریق بررسی مستندات حقوقی، مصاحبه با مدیر پروژه و تحلیل عملکرد سامانه‌ها در طول فرایند اجرای پروژه انجام شده است. تحلیل داده‌ها با بهره‌گیری از روش تحلیل مضمون و بررسی تطبیقی با سامانه‌های مشابه در سطح بین‌المللی انجام شده و تلاش شده است تا ساختار حکمرانی حقوقی در صنعت نفت از منظر فناورانه و حقوقی مورد واکاوی قرار گیرد.

۱. معرفی ساختار و اجزای سامانه جامع حقوقی شرکت ملی نفت ایران «سَحَن» و کارکردهای آن

سامانه جامع حقوقی شرکت ملی نفت ایران «سَحَن»، متشکل از مجموعه‌ای از بخش‌ها و زیرسامانه‌های تخصصی است که هر یک حوزه‌ای از فعالیت‌های حقوقی و قراردادی شرکت ملی نفت ایران و

شرکت‌های تابعه را پوشش می‌دهد. با این حال، در تحلیل نهادی، می‌توان این سامانه را به‌مثابه یک اکوسیستم حقوقی یکپارچه در نظر گرفت که هم‌افزایی میان مدیریت دانش، هوش مصنوعی، فرایندسازی حقوقی و ساختار نظارت حقوقی را در قالبی واحد فراهم می‌سازد. ویژگی ممتاز «سَحَن» در این است که تمامی این زیرسامانه‌ها را در بستری یکپارچه و با رویکرد چندسازمانی به یکدیگر متصل می‌سازد.

از جمله قابلیت‌های آن می‌توان به موارد زیر اشاره کرد: مستندسازی کامل فرایندهای دعاوی داخلی و خارجی؛ مدیریت چرخه کامل قراردادهای داخلی و بین‌المللی؛ پلتفرم ارائه و آرشیو نظرات مشورتی داخلی و خارجی؛ پایگاه جامع اطلاعات املاک و اراضی شرکت؛ سامانه حل اختلاف قراردادی درون‌سازمانی همراه با پیگیری تصمیمات هیئت‌ها؛ موتور جست‌وجوی معنایی و توصیه‌گر حقوقی مبتنی بر هوش مصنوعی؛ سیستم تحلیل عملکرد و ارزیابی کارایی واحدهای حقوقی.

این ویژگی‌ها «سَحَن» را از یک ابزار صرف به نهادی زیرساختی در حکمرانی حقوقی صنعت نفت بدل کرده است. اجزای «سَحَن» نه تنها وظیفه مدیریت داده‌های حقوقی را دارند، بلکه با ایجاد امکان تحلیل، مستندسازی، جست‌وجوی معنایی و پایش عملکرد، موجب افزایش بهره‌وری نهادی و کاهش ریسک حقوقی می‌شوند. در ادامه، اجزای کلیدی «سَحَن» و کارکردها به تفکیک معرفی شده‌اند.

۱-۱- سامانه دعاوی داخلی

این سامانه به ثبت، مدیریت و پیگیری تمامی دعاوی حقوقی و کیفری در سطح داخلی می‌پردازد. امکانات این سامانه شامل ثبت اطلاعات کامل پرونده، مستندسازی اقدامات و لوایح، تعیین کارشناس و وکیل، ثبت جلسات، رصد زمان‌بندی و تهیه گزارش‌های تحلیلی برای سطوح مدیریتی است. این سامانه همچنین قابلیت اتصال به سامانه ثنا را در خود دارد.

۱-۲- سامانه دعاوی خارجی

برای نخستین بار در سطح کشور، سامانه‌ای ویژه برای مدیریت دعاوی خارجی در داوری بین‌المللی و محاکم خارجی طراحی شده است. این سامانه امکان مدیریت دعاوی خارجی، آرشیو حقوقی و تبادل امن داده‌ها را دارا است.

۱-۳- سامانه قراردادهای داخلی

سامانه‌ای برای مدیریت هوشمند چرخه کامل قراردادهای داخلی؛ شامل تأمین اعتبار، برگزاری مناقصه و

مزایده، انعقاد قرارداد، اجرا و حل و فصل اختلافات قراردادی را شامل می‌شود. ثبت و طبقه‌بندی قرارداد، تحلیل ریسک قراردادی، مستندسازی مکاتبات، بارگذاری پیوست‌ها، کنترل تغییرات و دسترسی سریع به گزارش‌های عملکرد هر قرارداد از جمله قابلیت‌های این سامانه است.

۴-۱- سامانه قراردادهای خارجی

این سامانه شامل مدیریت قراردادهای بیع متقابل و همچنین قراردادهایی است که با شرکت‌ها یا نهادهای خارجی بسته می‌شود. سامانه قراردادهای خارجی، از مرحله پیش از شروع مذاکرات، تا ثبت مذاکرات، انعقاد قرارداد و پیگیری تعهدات طرفین را شامل می‌شود.

۵-۱- سامانه تحقیقات و مشاوره حقوقی و قراردادی داخلی

این سامانه پاسخگوی نیازهای مشاوره‌ای شرکت در سطوح مختلف است. از طریق آن، کارشناسان و مشاوران حقوقی شرکت نظرات تخصصی، نظریه‌های تفسیری، راهکارهای پیشگیرانه و تحلیل‌های حقوقی مرتبط با مسائل داخلی را ثبت و مدیریت می‌کنند. این سامانه بانک اطلاعاتی بزرگی از نظرات مشورتی سازمان ایجاد خواهد نمود.

۶-۱- سامانه تحقیقات و مشاوره حقوقی و قراردادی خارجی

سامانه‌ای ویژه برای تحلیل حقوقی قراردادهای، اختلافات و فرایندهای خارجی؛ با امکان اشتراک‌گذاری و آرشیوسازی ساختار یافته مکاتبات و مستندات تخصصی در حوزه تجارت بین‌الملل، نفت و گاز و سرمایه‌گذاری خارجی است.

۷-۱- سامانه اراضی و املاک

با توجه به گستردگی دارایی‌های غیرمنقول شرکت ملی نفت ایران، این سامانه برای ثبت، طبقه‌بندی، مستندسازی و پیگیری حقوقی کلیه امور مربوط به املاک و اراضی شرکت طراحی شده است. از جمله قابلیت‌های مهم آن شامل نقشه‌های موقعیتی GIS، بارگذاری اسناد مالکیت، پیگیری وضعیت حقوقی و ارائه گزارشات جامع است.

۸-۱- سامانه هیئت عالی و هیئت‌های حل اختلاف قراردادی

این سامانه ساختار ویژه‌ای برای مدیریت اختلافات قراردادی بین شرکت و پیمانکاران ایجاد کرده است.

قابلیت‌هایی چون ثبت درخواست‌ها، نوبت‌دهی جلسات، ثبت صورتجلسات، تصمیمات هیئت‌ها، پیگیری اجرای تصمیمات و امکان ارجاع به هیئت عالی را فراهم می‌کند. این ساختار، راهکار مؤثری برای حل سریع و درون‌سازمانی اختلافات است.

۹-۱- سامانه مدیریت دانش

مدیریت دانش در «سَحَن» به‌عنوان یکی از ارکان بنیادین، کارکردی راهبردی در انسجام و ارتقای فرایندهای حقوقی شرکت ملی نفت ایران دارد. این سامانه با هدف گردآوری، سازمان‌دهی و یکپارچه‌سازی منابع دانشی طراحی شده است تا از پراکندگی اطلاعات جلوگیری کرده و زمینه دسترسی به یک مرجع جامع و قابل اتکاء را برای کارشناسان و مدیران فراهم آورد.

مدیریت دانش در «سَحَن» همچنین موجب می‌شود تجربه‌های فردی به دارایی سازمانی تبدیل گردد و حافظه نهادی شرکت حفظ و تقویت شود، به گونه‌ای که حتی با تغییر نیروی انسانی، سرمایه دانشی از دست نرود. از سوی دیگر، این بخش با ساختار بندی داده‌ها و تبدیل آن‌ها به دانش کاربردی، تصمیم‌گیری حقوقی و مدیریتی را دقیق‌تر و سریع‌تر می‌کند. افزون بر این، مدیریت دانش بستر اصلی بهره‌گیری از فناوری‌های نوینی مانند هوش مصنوعی را فراهم می‌آورد؛ زیرا داده‌های ساخت یافته زمینه تحلیل‌های پیشرفته و استخراج الگوهای حقوقی را مهیا می‌سازند. بر این اساس، می‌توان گفت مدیریت دانش در «سَحَن» نه صرفاً یک ابزار نگهداری اطلاعات، بلکه زیربنای هوشمندسازی و آینده پژوهی حقوقی در صنعت نفت به شمار می‌رود.

۱۰-۱- هوش مصنوعی

هوش مصنوعی در «سَحَن» با پردازش و تحلیل داده‌های حقوقی، شناسایی روندها، پیش‌بینی ریسک‌ها و ارائه پیشنهاد، امکان تحلیل سریع و عمیق را فراهم می‌سازد تا کارشناسان و مدیران بهترین تصمیم را بگیرند. بنابراین، هوش مصنوعی به‌عنوان رکن اصلی و یک ستون راهبردی برای ارتقای کارکردهای حقوقی و قراردادی در صنعت نفت محسوب می‌شود. به این ترتیب، آینده «سَحَن» نه صرفاً در کارکردهای جاری، بلکه در مدار توجه و بهره‌گیری مداوم از پیشرفت‌های هوش مصنوعی تعریف می‌شود؛ سامانه‌ای که می‌تواند به‌صورت پویا با تحولات فناوری همراه شده و همواره پاسخگوی نیازهای نوین صنعت نفت ایران در عرصه داخلی و بین‌المللی باشد.

۱-۱- مدیریت، پایش، جست‌وجوی هوشمند و گزارش‌دهی

«سَحَن» بستر گزارش‌دهی تحلیلی؛ جست‌وجوی پیشرفته و مفهومی در اسناد، قراردادها، دعاوی، مشاوره‌ها و قوانین با استفاده از هوش مصنوعی؛ پایش لحظه‌ای وضعیت سامانه‌ها؛ ارائه داشبوردهای هوشمند؛ مستندسازی عملکرد واحدهای حقوقی در شرکت؛ و ارزیابی عملکرد کارشناسان و مدیران حقوقی است. این سامانه در سطوح مختلف سازمانی^۲ گزارش‌های تحلیلی، تصمیم‌یار و پیش‌بینی محور ارائه می‌دهد. مدیریت گردش کار، پیگیری پرونده‌ها و وظایف کارشناسان و مدیران حقوقی در قالب کارتابل متمرکز از جمله ویژگی‌های دیگر «سَحَن» محسوب می‌گردد.

۱-۱۲- تحلیل نهایی بر اجزای سامانه

برخلاف سامانه‌های سنتی، اجزای «سَحَن» در ارتباط پیوسته و شبکه‌ای با یکدیگر قرار دارند. برای نمونه داده‌های تحلیل‌شده در زیرسامانه قراردادها مستقیماً وارد بخش گزارش‌گیری، داشبور مدیریتی و هوش مصنوعی شده و از آن برای پیش‌بینی خطرات استفاده می‌شود. تصمیمات هیئت‌های حل اختلاف قراردادی وارد سامانه مدیریت دانش شده و به‌عنوان رویه حقوقی قابل استناد در مشاوره‌های آتی تلقی می‌شود. سامانه با پایش و گزارش‌دهی به‌عنوان داشبورد یکپارچه، تصویر جامعی از کارکرد تمامی بخش‌ها را در اختیار مدیران ارشد قرار می‌دهد. به‌صورت کلی این ساختار منسجم موجب انسجام رویه‌ها، کاهش خطای انسانی، ارتقاء نظارت بر عملکرد حقوقی و تسهیل دسترسی به داده‌های معتبر برای تصمیم‌گیری شده است.

۲- تحلیل تطبیقی: مقایسه با نمونه‌های داخلی و بین‌المللی

۲-۱- ارزیابی در مقیاس ملی

مطالعه تطبیقی «سَحَن» با سامانه‌های حقوقی داخلی نشان می‌دهد که بسیاری از سامانه‌های موجود در نهادهای عمومی صرفاً بر یک حوزه تمرکز داشته و فاقد یکپارچگی، هوشمندی و ارتباط بین‌واحدی‌اند. درحالی‌که «سَحَن» با تلفیق زیرسامانه‌های متنوع، ساختاری چندوجهی را پیاده‌سازی کرده که در ایران بی‌سابقه است. «سَحَن» به دلیل همسویی با ساختار بوروکراتیک حقوق عمومی و همچنین پیاده‌سازی ساختار یکپارچه به‌صورت چندسازمانی و اتصال به سایر سامانه‌ها آن را به‌الگویی پیشرفته در مدیریت حکمرانی حقوقی تبدیل کرده است.

۲- کارشناس، مدیر، معاون، مدیرعامل

۲-۲- مقایسه با نمونه‌های بین‌المللی

سامانه‌های مطرح جهانی^۳ هرچند در برخی قابلیت‌ها پیشرفته‌اند، اما فاقد جامعیت چندسازمانی و پیوند بین تمامی حوزه‌های حقوقی در یک بستر واحد هستند. همچنین، سطح بومی‌سازی «سَحَن» نسبت به نظام حقوقی ایران، امری است که در سامانه‌های بین‌المللی وجود ندارد. در مجموع، «سَحَن» با توجه به جامعیت و یکپارچگی، به کارگیری و بهره‌مندی از سیستم‌های مدیریتی پیشرفته، عمق بومی‌سازی، پشتیبانی یکپارچه و هوشمند از کلیه فعالیت‌های حقوقی و قراردادی در حوزه‌های مختلف و پیاده‌سازی هم‌زمان هوش مصنوعی، مدیریت دانش و مدیریت ریسک حقوقی، از نمونه‌های مشابه جهانی متمایز است.

۳- حکمرانی هوشمند حقوقی^۴ و ابعاد ملی «سَحَن»

از منظر حکمرانی حقوقی، «سَحَن» را باید فراتر از یک پروژه فناورانه تلقی کرد. این سامانه در واقع، معمار جدیدی از روابط حقوقی، ساختارهای پاسخگویی و نظام نظارت در بزرگ‌ترین نهاد اقتصادی کشور ایجاد کرده است. به‌طور مشخص، «سَحَن» به این موارد منجر شده است: شکل‌گیری معماری حقوقی مستند و پاسخگو در سطح صنعت نفت؛ تبدیل دانش پنهان حقوقی به دانش سازمانی بازتولیدپذیر؛ ایجاد امکان نظارت ساختاریافته بر روند دعاوی، قراردادهای مشاورت‌ها و اراضی؛ افزایش شفافیت در تصمیمات و مکاتبات حقوقی.

از حیث راهبردی، تجربه «سَحَن» می‌تواند به‌عنوان یک مدل بومی از نظام حکمرانی هوشمند حقوقی به سایر نهادهای حاکمیتی، شرکت‌های مادر تخصصی و حتی نهادهای قضایی کشور تعمیم داده شود.

۴- نقش رهبری در تحقق «سَحَن»

تحقق «سَحَن» بدون ایفای نقش رهبری مؤثر در سطوح مختلف سازمانی امکان‌پذیر نبود. نخستین عامل، شناخت و پشتیبانی کامل مدیریت ارشد سازمان از ضرورت ایجاد چنین سامانه‌ای بود؛ حمایتی که بستر تخصیص منابع، رفع موانع نهادی و ایجاد هماهنگی میان واحدها را فراهم نمود. دومین عامل، حضور یک مدیر پروژه با دانش و تجربه در مدیریت حقوقی و برخوردار از نگاه نهادی-راهبردی بود؛ نگاهی که توانست با اتکاء به تخصص و مهارت مدیریتی، ضمن هدایت پروژه در مسیر صحیح، میان بخش‌های متعدد سازمانی هم‌افزایی ایجاد نماید. سومین عامل، مشارکت فعال و گسترده بیش از هزار نفر از کارشناسان صنعت نفت در حوزه‌های حقوقی، قراردادی و فنی بود که موجب غنای محتوایی و ارتقای کارکردهای سامانه شد.

3- IBM Watson Legal, Thomson Reuters Legal Tracker

4- Digital Legal Governance

بدین ترتیب، «سَحَن» محصول رهبری راهبردی و آینده نگر، مدیریت تخصصی پروژه و مشارکت گسترده کارشناسان است؛ الگویی که می‌تواند به‌عنوان تجربه‌ای موفق در تحقق پروژه‌های کلان ملی مورد توجه قرار گیرد. بی‌تردید تحقق این دستاورد بدون همراهی و تلاش جمعی مدیران و کارشناسان یادشده امکان‌پذیر نبود و نام آنان به مثابه بخشی از حافظه نهادی سازمان در تاریخچه این پروژه ماندگار خواهد ماند.

نتیجه

طراحی و پیاده‌سازی سامانه جامع حقوقی شرکت ملی نفت ایران «سَحَن» نمایانگر یک تحول بنیادین در حکمرانی حقوقی صنعت نفت است. این سامانه، با ادغام هوش مصنوعی، مدیریت دانش و زیرسامانه‌های تخصصی حقوقی و قراردادی، توانسته است فرایندهای حقوقی را به‌صورت یکپارچه، هوشمند و شفاف مدیریت کند. یکی از دستاوردهای کلیدی «سَحَن»، تبدیل دانش فردی و تجربه کارشناسان به سرمایه سازمانی و ایجاد حافظه نهادی پایدار است. این امر موجب شده است که تصمیم‌گیری حقوقی و قراردادی بر اساس اطلاعات دقیق، مستند و قابل تحلیل صورت گیرد و تجربه‌های گذشته در ساختارهای سازمانی حفظ شود.

از منظر حکمرانی، «سَحَن» امکان پایش لحظه‌ای عملکرد واحدهای حقوقی، تحلیل ریسک، پیش‌بینی روندهای حقوقی و قراردادی و ارائه گزارش‌های تحلیلی به سطوح مدیریتی را فراهم می‌کند. این ویژگی‌ها ضمن کاهش خطاهای انسانی، پاسخگویی و شفافیت تصمیم‌گیری‌ها را تقویت کرده و زمینه اعتماد بیشتر به نظام حقوقی و قراردادی سازمان را ایجاد می‌نماید. در سطح عملیاتی، «سَحَن» یکپارچه‌سازی زیرسامانه‌های دعوای داخلی و خارجی، قراردادهای داخلی و خارجی، مشاوره‌های حقوقی و قراردادی داخلی و خارجی، مدیریت اراضی و املاک و هیئت‌های حل اختلاف قراردادی در چهار شرکت اصلی را محقق ساخته است. این یکپارچگی موجب انسجام رویه‌ها، تسریع در دسترسی به اطلاعات، کاهش هزینه‌ها و بهبود بهره‌وری کارشناسان و مدیران حقوقی و قراردادی می‌شود. در سطح ملی و راهبردی، تجربه «سَحَن» به‌عنوان یک مدل بومی حکمرانی هوشمند حقوقی، قابلیت تعمیم به سایر نهادهای کلیدی کشور را دارد. همچنین، این تجربه نشان می‌دهد که بهره‌گیری از فناوری‌های نوین در فرایندهای حقوقی، نه تنها کارایی و اثربخشی را ارتقاء می‌دهد، بلکه مشروعیت، پاسخگویی و اعتماد عمومی را نیز تقویت می‌کند.

چشم‌انداز آینده «سَحَن» مبتنی بر توسعه مستمر هوش مصنوعی و تحلیل داده‌های حقوقی است تا سامانه بتواند همگام با تحولات بین‌المللی، ریسک‌ها را پیش‌بینی کند و بهترین تصمیمات را در زمان

مناسب ارائه دهد. به این ترتیب، «سَحْن» فراتر از یک ابزار فناورانه، یک زیرساخت حقوقی، نهادی و راهبردی است که می‌تواند نقش الگویی برای تحول دیجیتال حقوقی در سایر حوزه‌های راهبردی کشور را ایفاء نماید.

پیشنهاد

پیشنهاد می‌شود سایر نهادهای کلیدی کشور نیز با بهره‌گیری از این الگو، نسبت به استقرار سامانه‌های حقوقی تخصصی اقدام نمایند. همچنین، در سطوح عالی حکمرانی پیشنهاد می‌گردد سازوکاری برای ارتباط میان سامانه‌های حقوقی بخش‌های مختلف دولتی ایجاد گردد.

ملاحظات اخلاقی: موارد مربوط به اخلاق در پژوهش و نیز امانتداری در استناد به متون و ارجاعات مقاله تماماً رعایت گردیده است.

تعارض منافع: تعارض منافع در این مقاله وجود ندارد.

تأمین اعتبار پژوهش: این پژوهش بدون تأمین اعتبار مالی نگارش یافته است.

منابع

فارسی

- اسدی، محمد مهدی، ۱۴۰۰، مدل جامع امور حقوقی و پیمان‌ها در صنعت نفت ایران، **فصلنامه حقوق و فقه**، شماره ۱۵.
- اسدی، محمد مهدی، ۱۴۰۴، مصاحبه‌ها و سخنرانی‌های معاون مدیر حقوقی شرکت ملی نفت ایران و مدیر پروژه سامانه جامع حقوقی شرکت ملی نفت ایران «سَحْن».
- شرکت ملی نفت ایران، ۱۴۰۴، اسناد و مدارک پروژه سامانه جامع حقوقی شرکت ملی نفت ایران «سَحْن».
- علم الهدی، سیدحجت الله، ۱۴۰۳، مصاحبه‌ها و سخنرانی‌های عضو اصلی هیئت مدیره و مدیر حقوقی شرکت ملی نفت ایران.

لاتین

- Dunleavy, P., Margetts, H., Bastow, S., & Tinkler, J., 2006, Digital Era Governance: IT Corporations, the State, and E-Government. Oxford University Press.
- Susskind, R., & Susskind, D., 2015, The Future of the Professions: How Technology Will Transform the Work of Human Experts, Oxford University Press.

Legal Civilization

ISSN: 2873-1841
ISSN: 2873-1922

No.25- Autumn 2025

- Exploring the Possibility of Establishing Crimes Against Humanity from the Unilateral US Sanctions Against Iran
Homayoun Mafi, Morteza Pourazai
- Analysis of Blockchain Based Smart Contracts from the Perspective of the United Nations Convention on Contracts for the International Sales of Goods
Aria Ebrahimi, Sobhan Tayebi
- Artificial Intelligence and the Criminal Law System: An Analysis of Responsibilities and Implications
Hadi Jamshidi Far, Mehdi Jafarian, Roghayeh Jafarian
- Digital Transformation of Criminal Justice in the Light of Digital Justice: The Synergistic Function of Emerging Technologies
Seyed Alireza Mirkamali, Seyed Mostafa Hosseini Dastjerdi
- The Legal Status of Joint Inventions and the Extent of Ownership and Possession of the Inventors in Them
Saeed Molavi, Narjes Darbani Chelche
- Contractual Obligations in Cross-Border E-Commerce and the Challenges of Their Enforcement in International Arbitration with Emphasis on International Treaties
Ehsaneh Vosoughi Monfared, Mohammad Ali Kefaei Far
- An Analysis of the Involvement of Moral Theories in Criminal Law
Iraj Morvati, Saeid Ahmadi, Negin Bahadori Jahromi
- The Need to Criminalize the Possession of Miners in Iran (Comparative Study)
Mahdi Rajaiean, Shadi Chegini
- The Relationship between Human Dignity and the Goals of Punishments in Criminal Law
Amirhasan Abolhasani, Sattar Fakhraei, Zeinab Ghaderi
- Analyzing the Concept of Right to the Child in Imami Narrations: A Critique of the Concept of Custody in Jurisprudence and Family Law
Hojjatollah Dehghani
- Comprehensive Legal System of the National Iranian Oil Company (NIOC) SAHN; a Strategic Transformation in the Intelligent Legal Governance of Iran's Oil Industry
Sayyed Hojjatollah Alamolhoda, Mohammad Mahdi Asadi
- Basic Principles of Insurance and its Consequences on Intention to Cause Damage
Mohammad Kamali, Mohammadali Jahani, Hamidreza Salimi
- Analysis of the Causes of Delinquency Among Children and Adolescents in Iranian Criminal Law
Sayyed Ahmad Peyrovnaziri, Amirreza Mahmoudi
- Examining the Validity and Admissibility of Modern Communication Tools in the Process of Proving Crime in the Iranian Legal System
Alireza Bagheri Hassanabadi
- Criminal Liability of Notaries Public: Analysis of Legal Challenges and Preventive Solutions in the Iranian Registration System
Ayoub Rahimi
- The Concept of Public Interest in the Light of John Stuart Mill's Utilitarianism and Its Comparison with the Thought of Jeremy Bentham
Ahmadreza Soltanian
- Civil Liability for Robots and Artificial Intelligence: Legal Challenges and Solutions in the Age of New Technologies
Jeyran Ebrahimi
- Supportive Policymaking for Women's Victimization in the Family with an Emphasis on New Developments
Mahbobeh Talebi Rostami
- The Impact of Criminal Psychology on Committing Crimes in Iranian and French Law
Vahid Kioumars
- The Responsibility of States for Human Rights Violations by Private Security Companies on Foreign Missions
Mahdi Gharedaqi, Masoud Sarfarazi Saleh
- A Jurisprudential and Legal Study of the Condition for the Return of the Endowment to the Donor's Property
Habibolah Abdollah Poor, Hamidreza Namavar
- An Analysis of the Environmental Crimes of the United States of America and Israeli Aggression against the Islamic Republic of Iran
Javad Cheraghi
- Legal Analysis of the Role of Real Estate Consultants in Preserving Land Ownership Rights and Its Enforcement Challenges in Iran
Mohammad Ahmadi
- The International Criminal Courts Counteraction to the Spread of ISIS Crime
Javad Dashtian
- The Validity of the New York Convention in Iran's International Commercial Arbitration and the Arbitration Agreement with an Emphasis on the Commercial Concept
Ali Babapour Hamrahloo, Pouya Banihashem
- Ownership and Exploitation of Water in the Iranian Legal System
Ahmad Padidar, Yaser Sayyad Poor
- The Right to be Forgotten and its Effects on Contractual Relationships in Public Blockchains; a Comparative Analysis of Data Privacy in Iranian and European Law
Arefeh Ghasem Zadeh Dehabadi
- An Examination of the Legal Nature of Build-Lease-Transfer (BLT) Contract
Ali Zarei Jalalabadi
- The Role of the Lawyer in Preliminary Investigations in the Criminal Procedure Code
Alireza Deraei
- Identifying and Prioritizing Socio-Political Factors Affecting Begging in Zahedan
Mohammad Kamal Dadras
- Civil Liability of the State for Damages Caused by Delayed Proceedings
Ali Farahi
- The Impact of Government Economic Policies on Contractual Freedom in Private Markets
Radmehr Rahmani Golafshan
- A Historical Review of Criminalization of Armed Forces Crimes
Yasser Shakeri